

ข้าทูลลอองธุลีพระบาทกราบ ถวายบัง คมดา อุปถัม
 บท หน้า ๓๖๔
 นักเรียนหลวง กราบ ถวาย บัง คมดา หน้า ๓๖๕
 บอกแก่ หน้า ๓๖๕
 ชั่วตาย หน้า ๓๖๕
 พระราชทานเพลิงศพ หน้า ๓๖๕
 ชั่วฝั่งศพ หน้า ๓๖๕
 บัญชีย่อ ราย การ กรมธน บัตร จำนวน เดือน
 มิถุนายนศก ๑๒๖ หน้า ๓๖๖

พระราชโองการ

ในระหว่างเสด็จประพาสยุโรปประเทศ

มีมาจากสถานีเคม วันที่ ๔ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๖
 เวลาบ่าย ๑ โมง ๕๐ นาที ได้ รับที่กรมราชเลขาณูการ
 กรุงเทพฯ ฯ คืบวันที่ ๔ เวลา ๓ ยาม ๒๐ นาที

ถึงมกุฎราชกุมาร กรุงเทพฯ ฯ
 เมื่อวานนี้ (คือวันที่ ๓ กรกฎาคม) ได้ ๕
 บกที่เมืองโอริฮูด และเคาน์ตีไพรัช ได้ เเชิญไปที่
 ไพรบอค ชาวเมืองนี้ได้สำแดงความไมตรีมาก
 อากาศที่นั่นหนาวจัด และฝนตกเหมือนหนึ่งว่าไม่ใช่
 หน้าร้อนเลย

(พระบรมนามาภิไธย) สยามินทร์ ฯ

หนังสือสัญญา

ระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ ๒๓
 มีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๒๕

ด้วยเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน รัตนโกสินทร
 ศก ๑๒๖ หม่อมเจ้าจรัญศักดิ์กฤษณากร อรรคราช
 ทูตพิเศษและผู้มีอำนาจเต็ม กับมองซิเออร์บีซอง
 เสนาบดีว่าการต่างประเทศฝ่ายฝรั่งเศส ได้ แลก
 เปลี่ยนนฉบับรติไฟ หนังสือ สัญญา ต่อ กัน เสร็จแล้ว

มีข้อความในหนังสือสัญญานั้น ดังต่อไปนี้

หนังสือสัญญา

สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับเปร์ตีเดนต์แห่ง
 รับบติกฝรั่งเศส อาศัยเหตุการอันมีขึ้นเมื่อทำ
 การปักปันเขตแดน เพื่อจะให้ ดำเนินตามความ
 ในหนังสือสัญญาลงวันที่ ๓๓ กุมภาพันธ์ รัตน
 โกสินทรศก ๑๒๖ คฤศศักราช ๑๙๐๔ นั้น มีความ
 ประสงค์ที่จะ แบ่ง บัน เขตแดน สยาม ซึ่งติดต่อกับ
 เขตแดนฝรั่งเศสให้ แล้วเสร็จเป็นครั้งที่สอง โดย
 ทางต่างฝ่ายต่างผ่อนผัน แลก เปลี่ยนเขตแดนต่อกัน
 ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งมีความประสงค์ที่
 จะให้การที่เกี่ยวข้อง ของ กัน ใน ระหว่าง ดอง ประเทศ
 สดวกคชน โดยแก่ ใจจัดใช้ วิชอำนาจศาลเป็น
 แบบเดียว และให้คนในบ้องกันฝรั่งเศสซึ่งอยู่ใน
 กรุงสยามมีกรรมสิทธิ์มากขึ้นอีกด้วย จึงได้ แลก
 ดงกันทำหนังสือสัญญาใหม่ฉบับหนึ่งแล้ว ได้ คง
 แต่งผู้มีอำนาจเต็มสำหรับ การ ทำสัญญานี้ทั้ง สอง
 ฝ่าย คือ

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามนั้น พระเจ้า
 น้อยยาเธอ กรมหลวง เทอดวงษ์โรประการ
 ภราทรมหาจักรีบรมราชวงษ์ และตราครอง
 ออฟฟิศเสี่ยดียงคองเนอ ฯ ด ฯ เสนาบดีว่าการต่าง
 ประเทศฝ่ายหนึ่ง

ฝ่ายเปร์ตีเดนต์แห่งรับบติกฝรั่งเศส นั้น มองซิ
 เออร์วิกตอร์ เอมีด มารี โยเดฟ คองดอง
 (เดอปลั่งซ์) อรรคราชทูตพิเศษและผู้มีอำนาจเต็ม
 ของรับบติกฝรั่งเศส ตราออฟฟิศเสี่ยดียงคองเนอ
 กับดองด์ตรกของรับบติก อีกฝ่ายหนึ่ง

ต่างได้รับหนังสือมอบอำนาจด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย
 ที่ได้ดอบลงกันเห็นถูกต้องตามแบบอย่างแล้ว จึง

ข้อ ๖

คนชาวเอเชียซึ่งอยู่ใน บังคับ และบ้อง กั้นของ
ฝรั่งเศสจะได้ มีกรรมสิทธิ์ เหมือน คนใน พื้น เมือง
ตลอดทั่วกรุงสยาม คือ กรรมสิทธิ์ในการถือที่ดิน
กรรมสิทธิ์ในการที่จะอยู่จะเที่ยวไปแห่งใด ๆ ได้
ไม่มีข้อกำหนดห้ามด้วย

คนเหล่านี้จะต้องเสียภาษีอากร และด้วย ฎา
การเกณฑ์ใช้ราชการตามธรรมเนียม

แต่จะได้ยกเว้นจากเกณฑ์เพนทหาร และจะ
ไม่ต้องเสียภาษีอากรค่าแรงแทนเกณฑ์เพนการ พิเศษ
อื่นอีก

ข้อ ๗

ข้อความทั้งปวงในหนังสือสัญญาใหญ่น้อยทั้ง
ปวงที่มีอยู่แต่ก่อนในระหว่างกรุงสยาม กับกรุงฝรัง
เศส ซึ่งไม่ได้แก้ไขไว้ในหนังสือนี้ ต้องคง
อยู่เต็มตามเดิม

ข้อ ๘

ถ้ามีข้อเถียงกันขึ้นในการแปลความหมายของ
หนังสือสัญญานี้ ที่ได้ทำไว้ทั้งภาษาไทยและภาษา
ฝรังเศสนั้น จะต้องใช้ภาษาฝรังเศสเป็นหลัก

ข้อ ๙

หนังสือสัญญานี้ จะต้องริไฟภายในกำหนด
สี่เดือนนับแต่วันที่ได้ลงชื่อ ฎาก่อนกำหนดนั้น
ถ้าจะทำได้ หนังสือสัญญานี้ ผู้มีอำนาจเต็มทั้ง
สองฝ่าย ได้ลงชื่อและประทับตราไว้เป็นสำคัญ
กระทำอย่างจะต้องฉบับ ณกรุงเทพมหานคร

วันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ ๓๕ ๓๕๕ ๓๕๕ ๓๕๕
ราช ๑๙๐๗

(ประทับตรา และเซ็น) เภตรวงษ์โรประการ
(ประทับตรา และเซ็น) ด้ คอดแดง (เดอปลังซี)

สัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดน ติดท้ายหนังสือ
สัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

เพื่อประโยชน์ที่จะให้กรรมการ ซึ่งกล่าวไว้
ในข้อ ๔ ของหนังสือสัญญาลงวันนั้น จัดการปักปัน
เขตแดนให้ชัดเจน และเพื่อที่จะไม่ให้เกิดข้อ
ขัดข้องขึ้นได้ ในการปักปันเขตแดนนั้น รัฐบาล
ของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม กับรัฐบาลของ
ริบปลิกฝรั่งเศส จึงได้ยินยอมตกลงกัน ตาม
ความที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑

เขตแดนในระหว่างกรุงสยามกับอินโดจีนของ
ฝรังเศสนั้น ตั้งแต่ชายทะเลที่ตรงข้ามจากยอดเขา
ดู่ที่สูงของเกาะกูดเป็นหลักแล้ว ตั้งแต่นั้นต่อไป
ทางตะวันออกเฉียงเหนือถึงดินเขาพนมกระวาน และ
เป็นที่เข้าใจกันชัดเจนด้วยว่า แม้จะมีเหตุการ
อย่างไร ๆ ก็ดี ฟากไหนเขาเหล่านั้นซึ่งทิศวันออก
รวมทั้งที่ดู่หน้าคดองเกาะปอดด้วยนั้น ต้องคงเป็น
ดินแดนฝ่ายอินโดจีนของฝรังเศสแล้ว เขตแดน
คือไปตามสันเขาพนมกระวาน ทาง ทิศเหนือ จนถึง
เขาพนมทม ซึ่งเปน เขาใหญ่ บนหน้าท่งหลาย
ระหว่างด้านที่โหดกฮอ้อดสยามฝ่ายหนึ่ง กับด้าน
ที่โหดกทเดธาบ่อฝ่ายหนึ่ง ตั้งแต่เขาพนมทมนี้

เขตรแดนไป ตามทิศ พายัพ ก่อน แล้วจึงไป ตามทิศ
เหนือ ตามเขตรแดนซึ่งเป็นอยู่ใน ประจวบนี้
ระหว่างเมืองพระตะบองฝ่ายหนึ่ง กับเมืองจันทบุรี
และเมืองตราดอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว คือไปจนถึงที่เขตร
แดนนี้ข้ามลำน้ำได้ คงแดนคือไปตามลำน้ำนั้น
ถึงปากที่ต่อกับลำน้ำศรีโสภณ และตามลำน้ำ
ศรีโสภณ คือไปจนถึงที่แห่งหนึ่ง ในลำน้ำนี้ ประ
มาณ ดิบกิโลเมตร ฤๅต้อง ร้อยห้าสิบเส้น ไค
เมือง อารัญย ตั้งแต่ที่นี้คี่เส้น ตรง ไปจนถึง เขา
แดง แรก ตรง ระหว่าง กดง ทาง ชอง เขา ทั้ง ๒
ที่ เรียกว่า ชอง ตะโก กับชอง เสม็ด แต่ได้เป็นที่
เข้าใจกันว่าเส้นเขตรแดนที่กล่าวมาที่สุดนี้ จะต้อง
ปักปันกันให้มีทางเดินตรงในระหว่างเมืองอารัญยกับ
ชองตะโกงไวในเขตรกรุงสยาม ตั้งแต่ที่เขาแดง
แรกที่กล่าวมาข้างคั้นนั้น เขตรแดนคือไปตามเขา
บันนาคที่ตกทะเลสาบและแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับที่คกน้ำ
มูนอกอีกฝ่ายหนึ่งแล้วคือไปจนตกแม่น้ำ โงงได้ปาก
มูนตรงปากห้วยดอน ตามเส้นเขตรแดนที่กรรม
การปักปันแดน ครกก่อนได้ตกลงกันแล้วเมื่อ
วันที่ ๑๘ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕
คฤศศักราช ๑๘๐๗

ได้เขียนเส้นพรมแดนประเินไว้อย่างหนึ่งใน
แผนที่ตามความที่กล่าวในข้อนี้ คิดเนื่องไวใน
สัญญาด้วย

ข้อ ๒

เขตรแดนเมืองหลวงพระบางนั้น ตั้งแต่ข้างทิศใต้
ในแม่น้ำโขงที่ปากน้ำเหือง แล้วคือไปตามกลางลำ

น้ำเหืองนั้นจนถึงที่แรกเกิดน้ำที่เรียกชื่อว่าภูเขาเมียง
ค่อนเขตรแดนไปตามเข้าน้ำคก แม่น้ำโขงฝ่าย
หนึ่ง กับคกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่งจนถึงที่ใน
ลำแม่น้ำโขงที่เรียกว่าแก่งผาไค ตามเส้นพรม
แดน ที่กรรมการปักปันเขตรแดนได้ตกลงกันไว้แต่
ณวันที่ ๑๒ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕
คฤศศักราช ๑๘๐๖

ข้อ ๓

กรรมการปักปันเขตรแดนที่กล่าวไว้ในข้อ ๔ ของ
หนังสือสัญญาฉบับนี้ จะต้องทำการปักปันหมาย
เขตรลงไวในแผนที่ตามเขตรแดนที่กล่าวไว้ใน ข้อ ๑
นี้ ถ้า ในเวลาที่ กำลัง ไปทำการปักปันเขตรแดนกัน
อยู่นั้น รัฐบาลฝรั่งเศสจะมีประสงค์ที่จะเปลี่ยน
แปลงเส้นพรมแดนใหม่ เพื่อจะให้เป็นไปตาม
ลักษณะภูมิประเทศ แทนเส้นพรมแดนที่ได้ตก
ลงยินยอมกันไว้แล้ว การที่จะแก้ไขเปลี่ยน
แปลงกันนั้น ถึงโดยว่าจะเกิดมีเหตุการอย่างไร
ก็ดี จะต้องทำไม่ให้เป็นที่ตั้งวงดำเดี่ยวประโยชน์
ของรัฐบาลสยามด้วย

สัญญาฉบับนี้อาจเต็มทั้ง ๒ ฝ่ายได้ตั้งชื่อและประ
ทับตราไว้เป็นสำคัญอย่างดะต้องฉบับ ณกรุงเทพ
มหานคร วันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕
คฤศศักราช ๑๘๐๗

(ประทับตรา และเซ็น) เทอดวงษาโรประการ
(ประทับตรา และเซ็น) วิคอดแดง (เดอปลั่งซี)

สัญญาว่าด้วยอำนาจศาลในกรุงสยาม สำหรับใช้
แก่คนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับอยู่ใน บ้องกันฝรั่ง
คู่ศติคท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๕๗ มีนาคม
รัตนโกสินทร์ศก ๒๒๕ ครุฑศกักราช ๑๘๐๗

ตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๕ ของหนังสือสัญญา
ลงวันนี้รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม กับ
รัฐบาลของริบับติก ฝรั่งเศส มีความประสงค์ที่จะ
ผ่อนผันตั้งและจัดการของศาลคดีต่างประเทศนั้น ได้
ยินยอมตกลงกันดังกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑

ศาลคดีต่างประเทศทั้ง หลาย นั้น จะไดตั้งขึ้น
ทุกแห่งที่สมควรจะจัดการพิจารณาคดีให้ มีขึ้นตาม
แบบอันดีตามที่จะได้เข้าใจตกลงกันในระหว่างเสนา
บดีว่าการต่างประเทศสยาม กับราชทูตฝรั่ง
เศสที่กรุงเทพฯ ฯ

ข้อ ๒

อำนาจของศาลคดีต่างประเทศทั้งหลายนั้นจะ
ได้ขยายไปคือ

ประการที่ ๑ ในคดีความแพ่ง บรรดาความแพ่ง
ภาคีความในการค้าขายซึ่งคนชาวเอเชียที่อยู่ในบง
คัมฤาในบ้องกันของฝรั่งเศสเปนคู่ ความ

ประการที่ ๒ ในคดีความอาญาบรรดาคดีที่ทำผิด
ต่อกฎหมายทุกอย่าง ซึ่งคนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับ
ฤาอยู่ในบ้องกันฝรั่งเศสจะได้กระทำผิดก็คดีฤาจะเป็น
ผู้ที่ถูกคนอื่นกระทำร้ายก็ด้วยเหมือนกัน

ข้อ ๓

ในมณฑลอุดรและมณฑลอุดรนั้นอำนาจของ

ศาลคดีต่างประเทศ จะได้ ขยายไป ไปพดางก่อนทั่ว
ทั้ง คน ชาว เอเชียที่อยู่ในบังคับฤาใน บ้อง กัน ของ
ฝรั่งเศสไม่เดือกว่าคนเหล่านั้นจะได้จดหมายไว้ ในที่
ว่าการกงสุตฝรั่งเศสวันใด ๆ

ข้อ ๔

อำนาจที่จะเรียกคนคดีนั้น จะต้องใช้ตาม
ความ ที่กล่าวไว้ในข้อ ๑๒ ของหนังสือสัญญาลง
วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๒ ครุฑศ
กักราช ๑๘๐๔

แต่อย่างไร ก็ดี อำนาจนั้นจะต้องเลิกไม่ใช้ ใน
คดีที่ปวงซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในกฎหมายลักษณะต่าง ๆ
ฤา อยู่ในพระราชบัญญัติที่ได้ประกาศออกตามแบบ
อย่างนั้นในทันทีเมื่อได้ตั้งกฎหมายฤา พระราชบัญญัติ
เช่นว่านยังตั้งถานทุกฝรั่งเศสแล้ว และได้ ใช้กฎหมาย
หมายนั้นด้วย ถ้ามีคดีซึ่งพิจารณาค้างอยู่ในเวลาที่
ประกาศใช้กฎหมายลักษณะต่าง ๆ ฤา พระราชบัญญัติ
ตั้งว่ามาแล้ว กระทั่งการต่างประเทศ กับถานทูต
ฝรั่งเศสณกรุงเทพฯ ฯ จะได้ปรึกษาตกลงกัน เพื่อที่
จะ พิจารณา คดี ที่ค้างอยู่ นั้น ณศาล โต ต่อ ไป ให้
สำเร็จตลอดด้วย

ข้อ ๕

บรรดาคดีอุทธรณ์คำตัดสินของศาลคดีต่างประเทศ
ทั้งหลายที่ได้ พิจารณาความในชั้นต้นนั้น จะได้ตั้ง
ให้ กงสุตฝรั่งเศสผู้ ที่มีอำนาจเขียนความเห็นใน
คดีนั้นยื่นให้ ศาลไว้ ในด้านวนคดีนั้นด้วย

คำตัดสินคดีชั้นอุทธรณ์นั้น จะได้ มีผู้ พินักษา
ชาวยุโรปตั้งชื่อด้วยสองนาย

ข้อ ๖

คดีอุทธรณ์ด้วยบันทึมหากฎหมายนั้น จะร้องอุทธรณ์ คำตัดสินของศาลอุทธรณ์ ทั้งหลายอีกได้ คดีอุทธรณ์อย่างนี้ จะมิชนใดด้วยเหตุที่จะร้องว่าศาลไม่มีอำนาจจะพิจารณาคดีนั้นแล้วและใช้อำนาจผิด และเมื่อกล่าวท้วงไปจะร้องได้ทุกข้อที่ว่าทำผิดกฎหมาย คำอุทธรณ์อย่างนี้ ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงที่สุดจะได้ พิพากษา

ข้อ ๗

ในศาลหนึ่ง ศาลใดก็ดี ที่ได้ พิจารณา คดีแพ่ง ฎาอาญา นั้น ถ้าจะมี คำร้องว่าด้วยศาล ไม่มีอำนาจ พิจารณา คดี นั้น ตามข้อ บังคับ ที่ว่า ไว้ ในหนังสือสัญญาแล้ว ก็ต้องให้ร้องขึ้นก่อนที่จะให้การแก้ความในคดีนั้น

สัญญาผู้มอำนาจเต็มทั้ง ๒ ฝ่าย ได้ตั้งชื่อและประทับตราไว้เป็นสำคัญอย่างละสองฉบับ ณกรุง เทพมหานคร วันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ ๓๘๘๘ ๑๘๐๗

(ประทับตรา และเซ็น) เทเวธวงชวโรประการ (ประทับตรา และเซ็น) วัคคอดแดง (เดอปลั่งซ์)

ประกาศเพิ่มเติมพระราชบัญญัติที่ดิน ว่าด้วยคนชาวเอเชียในบังคับฝรั่งเศสขอถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน

เจ้าพระยาเทเวศร์วงษ์วิวัฒน์ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ รับพระบรมราชโองการไว้เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วตามสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่าง กรุงสยามกับ

กรุงฝรั่งเศสซึ่งตั้งวันที่ ๒๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ และได้ แดก เปลี่ยน ฉบับ บัญชี ไฟ หนังสือสัญญาต่อกันเสร็จ มีเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๖ นี้ ในข้อ ๕ รัฐบาลฝรั่งเศส ได้ยอมให้ บรรดาคนชาวทวีปเอเชียซึ่งอยู่ในบังคับหรืออยู่ในบงกันของฝรั่งเศสอยู่ในอำนาจ ศาลฝ่ายสยามแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระบรมราชานุญาตไว้ ในข้อ ๖ แห่งสัญญานี้ว่า คนชาวเอเชียซึ่งอยู่ในบังคับและบงกันของฝรั่งเศสจะได้ มีกรรมสิทธิ์เหมือน คนในพื้นที่เมืองตลอดทั่วกรุงสยาม คือ กรรมสิทธิ์ในการถือที่ดิน ฯลฯ ความแจ้งอยู่แล้ว

เพราะฉะนั้นถ้าคนลาว เขมร จีน ญวน และแขกที่เป็นชาวทวีปเอเชีย อันอยู่ใน บังคับ ของ ฝรั่งเศส ผู้หนึ่งผู้ใดจะมาขอรับถือ กรรมสิทธิ์ ที่ดิน ด้วยประการใด ๆ ให้เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการที่ดิน จดการกับผู้นั้นให้ เหมือนกับ จดการกับคนในบังคับ สยามทุกประการ

ประกาศมา ณ วันที่ ๑ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๖

(ลงนาม) เทเวศร์วงษ์วิวัฒน์

เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ

ประกาศ

บอกยกเลิกตราแดง ใบจองใบเหี้ยมบ่่าของเก่า สำหรับที่ดินตำบลบ้านเข็ดตำบลบ้านท่าบุญมี ตำบลบ้านศาลาท้องที่อำเภอพนัง แขวงเมืองสมุทร

เจ้าพระยาเทเวศร์วงษ์วิวัฒน์ เสนาบดีกระทรวง